

STATSMINISTERN

Anförande vid
F.N.:s kvinnokonferens
i Mexico 1975-06-23.

Översatt från det engelska
originalt.

Kvinnornas villkor företer väldiga skillnader mellan olika länder. Socialt och ekonomiskt måste kampen för kvinnors frigörelse föras från vitt skilda utgångspunkter. Det kan förefalla omöjligt att forma ett program för gemensam handling. Det kan vara lätt att med hänvisning härtill överlåta åt varje land att lösa problemen på egen hand. Det faktum att kvinnorna inte nått jämställdhet vare sig i de rika eller i de fattiga länderna kan nyttjas till stöd för uppfattningen att kvinnoproblemen är skilda från samhällsutvecklingen i stort, och att den internationella kvinnokonferensens arbete måste begränsas därefter.

Det är enligt min uppfattning de rakt motsatta slutsatserna vi måste dra.

Skillnaderna i kvinnornas villkor återspeglar de våldsamma klyftor som är ett av vår världs främsta kännetecken. Det är dessa orättvisor och ojämlikheter mellan nationerna och inom dem som också i grunden bestämmer kvinnornas liv. Eller, som värdlandets president Echeverría framhållit,

"no woman is more discriminated than she who does not have bread or a school or medicine for her children. That is the worst form of exploitation and discrimination against women which results from the unjust international economic situation".

Mänskligheten står idag inför unika svårigheter. De krafter i den ekonomiska utvecklingen som de fattiga länderna länge haft att kämpa emot hotar nu att rasera grundvalarna för alla framsteg. Luft, vatten, mark hotas av förgiftning och förorening. Ändligen naturresurser förbrukas i snabb takt. Antalet invånare på jorden tillväxer kraftigt. Livsmedelsproduktionen är otillräcklig för mänsklighetens flertal.

Klyftan mellan fattiga och rika vidgas. Miljoner människor tvingas leva ett liv i fattigdom, nöd och hunger, i en ständig kamp för att överleva. Detta är den verklighet den övervägande delen av världens kvinnor - liksom männen - möter. Vill vi frigöra kvinnorna måste vi förändra dessa förhållanden.

Frigörelsen för såväl män som kvinnor från förtryck och fattigdom gäller först och främst rätten att bestämma över sitt eget land. Sedan det nationella oberoendet vunnits gäller det att erövra ekonomiskt oberoende som ger grunden för en social och kulturell utveckling.

Det arbetet pågår på många håll. Det är fråga om ännu fattiga länder som står inför eller mitt uppe i ett väldigt uppbyggnadsarbete. De leds av en stark tro på framtiden, på möjligheterna att kunna förändra sin verklighet. De har ett starkt medvetande om sina rättigheter och de har förstått sluta sig samman för att med samlad kraft göra sin röst hörd.

Tillsammans kräver de en ny ekonomisk ordning i världen, inte bara som grund för sin egen utveckling utan också för att bestämma relationerna mellan jordens länder och folk. Det nuvarande systemet tillåter en minoritet högt utvecklade länder att dominera. Inom ramen för F.N. söker utvecklingsländerna arbeta för en rättvisare ordning.

Vid Förenta Nationernas sjätte extra generalför-samling antogs en deklARATION och ett handlings-program om upprättande av en ny internationell ekonomisk ordning. Den gäller varje lands rätt till de egna naturtillgångarna. Den gäller ekonomiskt oberoende. Den gäller utökat bistånd. Den gäller medverkan i det internationella beslutsfattandet.

Det är grundläggande krav som ställs. De utgör de fattiga folkens gemensamma inlägg i världssamfundets församling. Om de ska förverkligas

beror väsentligen på de rika ländernas handlande.

Det finns länder - privilegierade länder - som upplever kraven som ett hot. Men dessa bör i stället mötas med respekt och tillförsikt. De är uttryck för fattiga länders vilja att delta i ett konstruktivt samarbete. Den maktförskjutning till de fattiga ländernas förmån som dessa krav innebär är ett stöd för en bred internationell samverkan kring de globala rättvisefrågorna.

Detta är av omedelbar betydelse för människors livsvillkor, för att överleva, för att nå ekonomiska och sociala framsteg, för att förverkliga kvinnornas frigörelse. Så måste arbetet för kvinnornas jämställdhet vara ett led i strävan till ekonomisk och social utjämning inom nationerna och internationellt.

Men det räcker inte med ekonomiskt och socialt framåtskridande. Det kan vi bl.a. lära av utvecklingen i de rika länderna.

Med ekonomiska och sociala mått har utvecklingsprocessen nått långt. Men när det gäller kvinnornas jämställdhet är mycket kvar vid det gamla.

Visserligen har de flesta formella skrank mellan kvinnor och män raserats.

Men i realiteten lads kvinnorna i industriländerna till ett liv som blir väsentligt annorlunda än männens. Kvinnan förväntas ta merparten av ansvaret för hem och barn. Hon förväntas nöja sig med förvärvsarbeten som är relativt sämre betalda. Möjligheterna för den stora gruppen av kvinnorna att fritt forma sina liv är i praktiken begränsade.

Det har sin grund i tidiga skeden av utvecklingsprocessen. Låt mig illustrera detta med vad som skett i mitt eget land.

På mindre än hundra år har Sverige utvecklats från ett fattigt bondeland till ett högt utvecklat industriland. Vi har gynnats på flera sätt. Vi har haft fred i över 160 år. Vi har varit förskonade från kolonialt styre. Vi är rikligt försedda med naturtillgångar. Industrialiseringen och framför allt enorma insatser av mänskligt arbete gjorde det möjligt att ta tillvara allt detta. Genom en demokratisk utveckling har vi omdanat samhället så att alla fått del av framstegen. Det har i grunden förändrat både mäns och kvinnors betingelser. Men för kvinnorna visade sig vägen till arbete och ekonomisk självständighet vara längre och svårare.

Kvinnorna kom att utnyttjas som billig arbetskraft och som reserv på arbetsmarknaden. Samtidigt hade de tungt arbete i hemmet. Men samhället har förändrats. Kvinnorna accepterar inte längre att bli diskriminerade på arbetsmarknaden. De kräver arbete på lika villkor som männen.

Vi har målmedvetet satsat på att möta dessa berättigade krav.

Den grundläggande förutsättningen härför har varit en aktiv arbetsmarknadspolitik som har stimulerat tiotusentals kvinnor att ta arbete utanför

hemmet. Kvinnor med otillräckliga kunskaper och bristfälliga erfarenheter från arbetslivet har fått utbildning i nära anslutning till praktiskt arbete. Det har stärkt deras ställning på arbetsmarknaden och ökat deras självförtroende.

Åtgärder har också satts in för att direkt gynna kvinnorna. Av alla arbeten som med statliga medel kommer till i eftersatta delar av Sverige får kvinnorna nu ungefär hälften genom ett kvoterings-system. I en stor del av landet ges särskild stimulans till de kvinnor som söker sig arbete i traditionellt manliga industrijobb.

Detta har lett till betydande framgångar. Under de tre senaste åren har nära 150 000 kvinnor trätt ut i arbetslivet. Under den senaste konjunkturavmattningen t o m ökade kvinnornas sysselsättning. Kvinnorna utgör i dag ca 40 procent av arbetskraften i Sverige. En viktig förutsättning för denna positiva utveckling har varit att kvinnor i allt större utsträckning skaffar sig högre utbildning.

Men framstegen är långt ifrån fullständiga. Kvinnornas ställning i t ex arbetslivet och i utbildningen är alltjämt svagare än männens. Därför måste ansträngningarna fortsätta, intensifieras och breddas.

Det gäller bl a att bygga ut samhällets barnomsorg. När såväl kvinnor som män går ut i arbetslivet måste samhället ordnas därefter. Det är viktigt för att ge barnen möjlighet till en stimulerande och omväxlande uppväxtmiljö. Det stöder kvinnornas strävan att uppnå jämställdhet i arbetslivet.

Men debatten vidgas ytterligare. Utifrån kravet att både män och kvinnor skall kunna förena förvärvsarbete och barn upplevs behovet av en förkortad arbetsdag allt starkare.

Det speglar samtidigt hur den svenska jämställdhetsdebatten inte längre enbart gäller kvinnornas villkor utan också männens. Där hävdas att en förändrad kvinnoroll förutsätter att också mannens roll förändras. Den har länge tagits för självklar. Men också männen har varit bundna av traditioner och förväntningar. De har varit ensamma om ansvaret för familjens försörjning, de har hänvisats till ett arbetsliv med stora hälsorisker och hård förslitning. De har givits alltför liten tid till kontakt med barnen.

Därför talar man också om mannens frigörelse.

Kraven ställs med ökad styrka, framför allt från de unga. Deras vision är ett samhälle där såväl mäns som kvinnors resurser tas till vara genom att alla ges möjlighet till meningsfullt arbete.

till gemenskap med vuxna och barn och till att ta aktiv del i samhällslivet.

Det svenska samhällsbygget under 1900-talet har varit förankrat i en levande demokrati, som engagerat de breda folkgrupperna. Men det har varit en demokrati dominerad av män. Kvinnor har skapat förutsättningarna för deras engagemang - genom att ta hand om det praktiska, tidskrävande arbetet med barntillsyn och hushåll. Men själva har de fått små möjligheter till politiskt arbete.

Vi ställer nu långtgående krav på samhällets fortsatta omdaning för att förverkliga kvinnornas jämställdhet, för att vidga männens roll och för att bereda ökad plats för barnens behov. Det är därför nödvändigt att långt fler kvinnor engageras direkt i detta arbete, fackligt, politiskt och i organisationerna. Kvinnorna måste förena sig och gemensamt arbeta för konkreta och praktiska reformer inom alla samhällsområden. De måste ställa krav och ta ansvar.

Över hela världen har vi sett hur folk har kämpat mot förtryck. Våld och förtryck känner inga könsbarriärer. Ett exempel på detta är de grymheter som begåtts mot kvinnor och barn i Chile.

Därför har både män och kvinnor deltagit i och deltar nu i kampen för nationell frigörelse och mänskliga rättigheter. Denna delaktighet måste också

gälla i det fredliga arbetet med att bygga upp ett nytt samhälle.

Att bygga ett samhälle på ojämlikhet mellan män och kvinnor innebär ett slöseri med mänskliga resurser. Framåtskridandet förutsätter nationellt oberoende, men också folkflertalets fulla deltagande i uppbyggnadsarbetet.

Så kan vi formulera allmänna principer som äger världsvid giltighet för jämställdhetsarbetet. Men det konkreta, praktiska arbetet med att bygga upp ett samhälle som präglas av jämställdheten måste ske inom varje land utifrån dess egna förhållanden och villkor. Målet är gemensamt. Men vägarna dit kan vara många.

Det är den förpliktande innebörden i den världsaktionsplan som FN förelagt denna konferens. Den ger stöd åt strävandena inom varje land att tillämpa de principer om jämställdhet som uppställs inom världssamfundet. Dess förverkligande innebär gemensam handling och en fördjupad internationell samhörighet.

Därvid måste de industrialiserade länderna ge sitt bidrag och sitt stöd till de fattiga ländernas egna utvecklingsansträngningar, till en utveckling mot större jämlikhet och rättvisa i världen.

Detta får inte hindra oss att i våra egna länder verka för en social utjämning och målmedvetet arbeta för att kvinnor och män skall bli lika-berättigade. De trängande behoven i utvecklingsländerna får inte tas till intäkt för överksamhet inför orättvisorna i våra egna samhällen. I stället blir en nationell strävan till jämlikhet det starkaste stödet för en internationell solidaritet.

Det av FN proklamerade kvinnoåret har redan fyllt en viktig funktion. Runt om i världen har man på allvar börjat tala om kvinnornas villkor. Det har blivit möjligt att ifrågasätta orättvisor som generation efter generation tiggande uthärdat. Alltfler, både män och kvinnor, har blivit medvetna om det orimliga i att vi - i vår tid - håller fast vid livsstilar som bygger på förlegade uppfattningar om mäns och kvinnors roller. Fördomar har blivit blottlagda och därmed möjliga att bekämpa. Kvinnorna har så gradvis blivit mer och mer medvetna om sina rättigheter och möjligheter. Ur det medvetandet växer självförtroende, en ökad förmåga till frigörelse, till att lämna sitt bidrag till samhällsbygget.

Därmed har en viktig grund lagts för framgång i denna konferens. Den kan ge konstruktiva idéer, riktlinjer och ömsesidigt stöd. Men för att nå resultat i människornas vardag krävs ett ihärdigt och tålmodigt reformarbete.

Det blir en viktig uppgift för konferensens delegater att driva arbetet vidare, att se till att kampen för jämställdhet mellan män och kvinnor blir en integrerad del av samhällsomdaningen i alla länder. Tillsammans - män och kvinnor - skall vi verka för jämställdhet, utveckling och fred i en värld.